

ARAŞTIRMA

Açık Erişim

RESEARCH

Open Access

Evlilik Öncesi Eğitim ve Psikolojik Danışmanlık Programlarına Katılımın İncelenmesi: Bir Sistemik Derleme

Article Title: Investigation of Participation in Premarital Education and Psychological Counseling

Programs: A Systematic Review

Büşra Potur

Yazar Bilgileri

Yazar Adı SOYADI

Doktora Öğrencisi

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Ankara Üniversitesi

Ankara/ Türkiye

busrapotur7@gmail.com

ÖZET

Evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarını konu edinen çok sayıda bilimsel araştırma mevcuttur. Buna rağmen, programlara katılım yetersizdir ve kimlerin katılıp katılmadığı konusunda pek az şey bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılım konusunda yapılmış araştırmalar incelenerek, programlara katılım durumunu ve katılımı etkileyen faktörleri açığa çıkarmaktır. Çalışma kapsamında, PRISMA 2020 yönergelerine bağlı kalınarak WoS veri tabanında 351 makaleye ulaşılmış, bunlardan 16'sı çalışmaya dahil edilmiştir. Dahil edilen araştırmaların nitelik değerlendirmesi Karışık Metotlar Değerlendirme Aracı (MMAT) ile, analizi betimsel içerik analizi yöntemiyle yapılmıştır. İncelenen araştırmalarda programların türü fark etmeksizin katılımın düşük olduğu tespit edilmiştir. Katılımı etkileyen faktörler: bireysel, programa ilişkin ve kültürel faktörler ile çift ilişkisi faktörleri olarak dört grup altında toplanmıştır. Elde edilen bulguların, evlilik öncesi programlara katılımı etkileyen faktörlerin bilinmesine ve öncelikle potansiyel katılımcıların teşvik edilmesine, sonrasında katılmayan grubun katılımını artıracak sosyal politikalar geliştirmeye yardımcı olacağı öngörülmektedir.

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler

Evlilik öncesi eğitim

Psikolojik danışmanlık

Evliliğe hazırlık

Sistemik derleme

Keywords

Premarital education

Psychological counseling

Marriage preparation

Systematic review

Makale Hakkında

Geliş: 02/05/2025

Kabul: 10/06/2025

ABSTRACT

There is a large body of scientific research on premarital education and psychological counseling programs. Despite this, participation in the programs is insufficient and little is known about who participates and who does not. This study examines the research on participation in premarital education and psychological counseling programs and seeks answers to the questions of how participation in the programs is and what factors affect participation. Within the scope of the study, 351 articles were accessed in the WoS database by adhering to PRISMA 2020 guidelines, 16 of which were included in the study. The qualitative evaluation of the included studies was carried out with the Mixed Methods Assessment Tool (MMAT) and analyzed with the descriptive content analysis method. In the studies examined, it was found that participation was low regardless of the type of programs. Factors affecting participation were grouped under four categories: individual, program- related, cultural and relationship-related factors. It is predicted that the findings obtained will help to know the factors affecting participation in premarital programs and to encourage potential participants first and then to develop social policies to increase the participation of the non-participating group.

Atf için: Potur, B. (2025). Evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılımın incelenmesi: Bir sistemik derleme. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 8(2), 67-83. [https://doi.org/ 10.58434/apdad.1654958](https://doi.org/10.58434/apdad.1654958)

GİRİŞ

Hayatın bir döneminde gerçekleşen evlilik, öncesindeki ve sonrasındaki tüm dönemleri etkileyen önemli bir yaşantıdır. Bireyler hep mutlu olacakları evlilikler hayal etmekte, pek çok insan evliliklerin çok ciddi problemler yaşanmadıkça bitirilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Ne yazık ki istatistikler bu beklentilerin gerçekte var olmadığını göstermektedir. Araştırmalar, boşanma oranlarının 1960'lerden itibaren yüksek düzeyde arttığını ve evliliklerin %43'ünün ilk on beş yıl içinde (Williams, 2007), ilk evliliklerin %33'ünün, ikinci evliliklerin %39'unun evliliğin ilk on yılında boşanmayla sonuçlandığını göstermektedir (Bramlett ve Mosher, 2001). Güncel araştırmalar evliliğin ilk beş yılında yaşanan boşanmalara dikkat çekmektedir (Clyde vd., 2020). İstatistiklerden elde edilen veriler, boşanmaların büyük bir kısmının evliliğin erken dönemlerinde yaşandığını göstermektedir. Türkiye'de 2024 yılında gerçekleşen boşanmaların %33,7'si evliliğin ilk 5 yılında, %55'i ise evliliğin ilk 10 yılında gerçekleşmiştir (TÜİK, 2024).

1930'lardan itibaren artan boşanma oranlarının fark edilmesi, araştırmacıları boşanmalara çözüm aramaya yönlendirmiş, ilk kez Chicago'da bulunan Merrill- Palmer Enstitüsü tarafından çiftler için evliliğe hazırlık ve danışmanlık eğitimi verilmiştir. Daha sonra bu eğitimler lise ve üniversitelerde vermeye başlanmış, din adamları tarafından verilen evlilik öncesi eğitim ve danışmanlıklar artırılmıştır (Carroll ve Doherty, 2003). Özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki 20 yıl içinde rahipler ve din adamları tarafından sistemli bir şekilde toplum atölyeleri aracılığıyla bu programlar gerçekleştirilmiştir (Stahmann ve Hiebert, 1987, akt. Silliman ve Schumm, 2000). Öyle ki o dönemlerde, Mitchell (1967), evlilik öncesi danışmanlığı: "Papazın manevi bakım programının bir parçası olarak yürüttüğü özel bir faaliyet" şeklinde tanımlamıştır. Fakat yıllar geçtikçe içerik ve format olarak sürekli değişen evliliğe hazırlık programları, dini hizmetlerin bir parçası olarak kalmakla birlikte, ondan ayrı olarak profesyonel bir yardım alanı haline gelmiştir. Evlilikteki sorunların ve boşanmaların kişilerarası ilişkiler sebebiyle oluştuğu düşüncesinden hareketle iletişim, çatışma çözme, empati, kendini açma gibi kişilerarası becerilerin geliştirilmesine yönelik evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık programları oluşturulmuştur (Silliman ve Schumm, 2000).

Gün geçtikçe daha da yaygınlaşan evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programları, iletişim ve çatışma çözme becerilerini (Duran, 2010; Fawcett vd., 2010; Şen, 2009), evlilik uyumunu (Kalkan, 2002; Ökten, 2022, ilişki kalitesini (Carroll ve Doherty, 2003), ilişki istikrarını (Duran, 2010; Haskan Avcı, 2013), ilişki doyumunu (Yılmaz, 2009) ve evlilik memnuniyetini (Schumm vd., 1998) artırmada; boşanmaları ise azaltmada (Clyde, 2019; Engl vd., 2019; Stanley vd., 2006) etkilidir. Ayrıca evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık programları, evlilikte profesyonel yardım arayışlarını ve evli çiftler için hazırlanmış müdahale programlarına katılmayı da etkilemektedir (Williamson vd., 2014, 2018).

Evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık programlarının etkililiği bilinmesine rağmen bu programlara katılım oldukça düşüktür. Yapılan bir araştırmada evlenmek üzere resmi başvuru yapan çiftlerin %60'ının uygulanacak evlilik öncesi eğitim programına katılmayı reddettiği belirtilmektedir (Markman vd., 1993). Araştırmalardaki evlilik öncesi programlara katılım oranları incelendiğinde çiftlerin sadece %31'inin evlilik öncesi eğitime katıldığı (Stanley vd., 2006), yeni evli çiftlerin bu programlara katılımının sadece %28 olduğu (Duncan vd., 2018), ikinci ve sonraki evliliklerini yapanların ise bu programlara neredeyse hiç katılmadığı, hatta gereksiz gördükleri (Doss vd., 2009) sonucuna ulaşılmıştır.

2006 yılında yapılmış bir araştırmada evli çiftlerin evlendikleri tarihe göre evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık programlarına katılma oranları araştırılmış ve 1930'lu ve 1940'lı yıllarda evlenenlerde katılım oranı %7 bulunurken, 90'lı yıllardan sonra evlenenlerde katılım oranı %44 olarak tespit edilmiştir (Stanley vd., 2006). 1996 yılında tüm ülkede geniş bir örneklem grubuna evlilik öncesi eğitimlerle ilgili bir telefon görüşmesi yapılarak oluşturulan bir araştırmanın bu oranların değişmesinde etkili olduğu

düşünülmektedir. Bu da katılımın düşük olmasının ilgisizlikten değil, ulaşılabilir olmamasından kaynaklandığı düşüncesini desteklemektedir (Markman, 2000, akt. Stanley vd., 2006).

Sebebine yönelik farklı düşünceler olsa da evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılım oranının düşük olduğu, her 5 evli çiftten yalnızca 2'sinin evlilik öncesi programlara katıldığı bilinmektedir (White vd., 2020). Fakat düşük de olsa bir katılımın olması araştırmacıları bunun üzerinde çalışmaya yönlendirmelidir. Çok daha fazla zaman ve maliyet gerektiren katılmama durumunu ve katılmayanları araştırmaktansa, neredeyse üçte birlik orandaki katılımı (Duncan vd., 2018; Stanley vd., 2006) araştırmakta fayda vardır. Bu sebeple mevcut araştırmada, evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılımı etkileyen ilişkisel faktörleri daha önce yapılmış araştırmaların sistematiik olarak derlenmesi yöntemiyle tespit etmek amaçlanmaktadır. Böylelikle, ilk olarak evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarının potansiyel katılımcıları belirlenebilecek, sonra bu kişileri eğitime katılmaya teşvik edecek politikalar geliştirilebilecek ve en sonunda zaman olarak ve maddi yükü olması sebebiyle daha çok uğraş gerektiren programlara katılmaya yakın olmayan grup için yeni düzenlemeler yapılabilecektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılımı ve katılımı etkileyen ilişkisel faktörleri belirleyebilmek amacıyla daha önceden yapılmış araştırmaları inceleyen bir sistematiik derleme çalışmasıdır. Sistematiik derlemeler günümüze kadar yapılmış araştırmaların doğru ve güvenilir bir şekilde özetlenmesini sağlamaktadır (Evans ve Benefield, 2001). Böylelikle, araştırmacıların güncel verilere kolayca ulaşabilmesine, politika geliştiricilerin yarar-zarar ve risk analizi yapabilmelerine, fon sağlayıcıların önceki araştırmaları toplu bir şekilde görerek yeni araştırmalar için fon değerlendirmesi yapabilmelerine ve editörlerin yeni yayınlanan çalışmaların artı ve eksi yönlerine karar verebilmelerine olanak tanımaktadır (Page vd., 2021).

MacDonald (2000) sistematiik derlemelerde hata ve yanlılığı en aza indirmek için, öncelikle incelemede rehberlik edecek kriterleri, tarama stratejilerini, dahil etme ve dışlama kriterlerini, incelenen çalışmaların metodolojik yeterliliklerini belirlemenin gerekli olduğunu savunmaktadır (MacDonald, 2000; akt. Evans ve Benefield, 2001). Sistematiik derlemelerin gereklilikleri dolayısıyla bu çalışma Sistematiik Derleme ve Meta-Analizler için Tercih Edilen Raporlama Ögeleri (PRISMA 2020) dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. PRISMA (2020), sistematiik derlemelerin raporlanması için 27 maddelik bir kontrol listesi, özet kontrol listesi ve akış şeması içeren kapsamlı bir kılavuz sunmaktadır (Page vd., 2021). Dolayısıyla bu araştırmanın tüm aşamalarında sistematiik derleme için tercih edilen raporlama ögelerinden faydalanılmış ve her aşama açık, anlaşılabilir ve açıklayıcı bir şekilde yazılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın veri grubu Web of Science veri tabanı aracılığıyla 18.10.2022 ile 18.12.2022 tarihleri arasında taraması yapılan 309 makalenin ve elde edilen makalelerden kaynakça taraması yapılarak ulaşılan 42 makalenin dahil etme ve çıkarma ölçütleri göz önünde bulundurulması sonucu incelenen 16 bilimsel araştırmadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanması sürecinde WoS seçildikten sonra, ilk olarak veri tabanında “All fields” seçeneği ile “premarital education” “or” “premarital counseling” “or” “premarital preparation” “or” “preparation for marriage” “or” “premarital program” “or” “marriage preparation” “or” “premarital intervention” terimlerinin taraması yapılmıştır. Bu tarama neticesinde 309 araştırmaya ulaşılmıştır. WoS veri tabanı alıntı konuları psikiyatri ve psikoloji, sosyal psikoloji ve psikiyatri ile sınırlandırılmıştır. Böylelikle 169 kayıt tespit edilmiştir.

Tespit edilen kayıtların araştırma konuları psikoloji, aile çalışmaları, sosyal hizmet, eğitim ve eğitim araştırmaları ile sınırlandırılarak 149 kayda ulaşılmıştır. Yalnızca İngilizce dil seçeneği ile 146 sonuç elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar içerisinde tüm metinde “participation” terimi aratılmış ve toplamda 25 sonuca ulaşılmıştır. Ayrıca bu araştırmaların kaynakça taraması yapılarak ilgili konuda 42 araştırma daha tespit edilmiştir. Tespit edilen 42 araştırmanın Web of Science veri tabanı üzerinden taraması yapılmış ve 33 kayda ulaşılmıştır. Bunlardan 13’ü ve daha önceki 25 makale Mendeley referans yönetim sisteminde klasörlenmiş ve tek tek incelenmiştir.

Araştırmada incelenen çalışmaların uygunluk ölçütleri -dahil edilme ve dışlama kriterleri- ve veri seçiminde kullanılan kalite değerlendirme aracı aşağıda açıklanmıştır.

1) Dahil Edilme Kriterleri

- Katılımcılar: Evli, boşanmış, nişanlı, evlilik kaydı oluşturmuş, evliliğe yönelik ciddi ilişkisi olan, evlilik öncesi müdahale programlarından herhangi birine katılmış veya katılmamış genç yetişkin bireyler ve çiftler.
- Müdahale: Kendi kendine (online, DVD, kitap vb. kaynaklarla), dini/toplum atölyeleri aracılığıyla, ders şeklinde, profesyonel danışmanlık alarak veya ulusal politikalar dolayısıyla katılan evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık programları.
- Çalışmalar: Evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılımı, katılımı etkileyen faktörleri, katılımı ilişkili faktörleri ve katılıma yönelik tutum ve inançları inceleyen nitel, nicel ve karma yöntem araştırmaları.

2) Dışlama Kriterleri

- Dili İngilizce olmayan çalışmalar araştırmaya dahil edilmemiştir.
- Çift/ilişki eğitimi ve danışmanlığı, evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programları ile evliliğe odak noktasında farklılaştığı için evlilik odaklı olmayan çift ve ilişki eğitimine katılımı konu edinen çalışmalar araştırmaya dahil edilmemiştir.
- Yalnızca evlilik sonrası müdahale programlarına katılımı inceleyen çalışmalar araştırmaya dahil edilmemiştir.
- Evlilik ve ebeveynlik eğitimine katılımı inceleyen çalışmalar araştırmaya dahil edilmemiştir.
- Evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarının herhangi bir değişken üzerine etkisini inceleyen, bununla birlikte katılımı incelemeyen çalışmalar araştırmaya dahil edilmemiştir.

3) Değerlendirme aracı

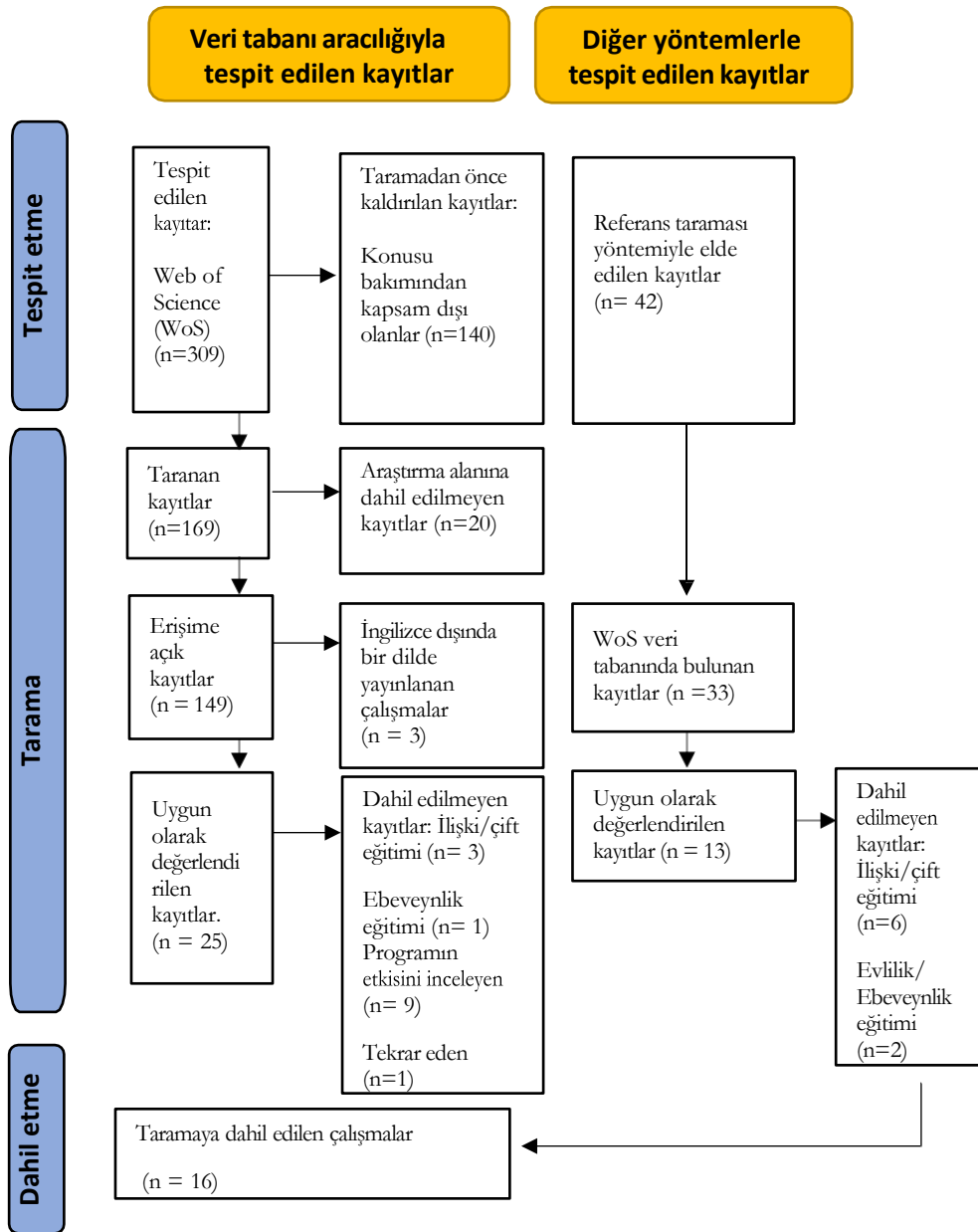
Sistematiik derlemelerde kalite göstergesi olarak iyi bir kontrol listesi kullanılması önerilmektedir (Yılmaz, 2021). Bu çalışmada incelenen araştırmalar, desenine bakılmaksızın derlemeye dahil edildiği için en uygun değerlendirme aracının 2006 yılında geliştirilen, 2020 yılında Nilay Kublashvili tarafından “Karışık

Metotlar Kalite Değerlendirme Aracı, 2018 versiyonu” olarak Türkçe’ye çevrilen Mixed Methods Appraisal Tool (MMAT) olacağı düşünülmüştür (Hong vd., 2018).

MMAT kalite değerlendirme aracı nitel, nicel ve karma desenli araştırmaların tarandığı sistematik karma yöntemli çalışmaların değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (Tecik ve Çınar, 2022). Dolayısıyla MMAT bu araştırma için en uygun değerlendirme aracıdır. MMAT kullanım kılavuzunda incelenen çalışmaların değerlendirilmesinde puanlama yapılması önerilmemektedir (Quan Nha vd., 2018). Bu sebeple, MMAT yönergeleri dikkate alınarak, sorularda puanlama yapılmamış olup, daha derin ve yorum içeren yanıtlarla değerlendirme yapılmıştır. Araştırmalar değerlendirmesine göre derleme dışı bırakılmamıştır.

Verilerin toplanması ile ilgili tüm süreci gösteren Sistematik Derleme ve Meta- Analizler İçin Tercih Edilen Raporlama Öğeleri (PRISMA 2020) akış şeması Şekil 1.’de gösterilmektedir.

Şekil 1. PRISMA 2020 Akış Şeması

Verilerin Analizi

Veri analiz tekniği olarak içerik analizinden yararlanılmıştır. Taranan çalışmalardaki verilerin kodlanması, yorumlanması ve sınıflandırması aşamalarını içeren içerik analizi tekniğinde araştırmacı verileri anlaşılabilir kılmak için temalar belirlemekte ve kavramları bu temalar çerçevesinde açıklamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

İncelenen çalışmaların karakteristik özellikleri -yazar, yıl, ülke, yöntem, örneklem ve veri toplama araçları şeklinde kodlanarak analiz edilmiştir. Araştırmaların karakteristik özellikleri Tablo 1.'de gösterilmektedir.

Tablo1

Araştırmaların Karakteristik Özellikleri

Yazar (Yıl)	Ülke	Yöntem	Örneklem	Veri Toplama Araçları
Duncan vd. (2021)	ABD	Nicel	Yeni evli 2.150 erkek İki aşamalı küme örnekleme yöntemi	Anket
Kam ve Man (2015)	Çin	Durum çalışması	20-34 yaşlarda, ilk evliliklerini yapmak üzere kayıt oluşturmuş 216 kişi Orantılı tabakalı rastgele örnekleme yöntemi	Ev ziyareti, anket, yapılandırılmış telefon görüşmesi
Hawkins vd. (2016)	ABD	Nicel	Utah'ta yaşayan, evli, ciddi bir ilişki içinde olan veya 2 yıl içinde evlenecek olan çiftler	Anket
Killawi vd. (2018)	ABD İran Kanada	Nitel	En az bir kez evlilik eğitimine katılmış evli veya boşanmış bireyler, imamlar ve terapistlerden oluşan 32 kişi Kartopu örnekleme	Mülakat
White vd. (2020)	ABD	Nicel	Ulusal Çift İlişkileri ve Geçiş Deneyimleri (CREATE) araştırmasına katılanlar arasından, evlilik öncesi veya sonrası müdahaleye katılmış yeni evli 1.562 kişi İki aşamalı küme örnekleme yöntemi	CREATE araştırma anketi

Mcallister vd. (2013)	ABD	Nicel	Evli, nişanlı veya ciddi romantik ilişkisi bulunan 8.240 birey	RELATE
Blair ve Cordova (2009)	ABD	Nicel	Nişanlı 46 çift	Bağlanım Envanteri, Sağlık İnanç Modeli Ölçeği
Sullivan ve Bradbury (1997)	ABD	Nicel	18-35 yaş aralığında, en az 10 yıllık eğitime sahip, ilk evliliklerini yapmak üzere başvuruda bulunmuş 172 ve 60 kişi	Evlilik Uyumu Testi, Eysenck Kişilik Envanteri İşlevsiz dürtüsellik ölçümü, Mesleki iş yükü ölçeği, Çatışma taktikleri ölçekleri, Anket
Duncan vd. (2014)	ABD	Nicel	18-36 yaş aralığında, 1.461 kişi	RELATE
Valiente vd. (2002)	ABD	Nitel olgubilim araştırması	Southwestern Üni. üst düzey aile çalışmaları kursuna katılan 56 birey	Mülakat
Duncan vd. (2007)	ABD	Nicel	7331 çift	RELATE
Halford vd. (2006)	Avustralya	Nicel	Evlilik kayıtlarından ulaşılın 374 yeni evli gönüllü çift	Anket, İkili Uyum Ölçeği ve Çatışma Taktikleri Ölçekleri
Larson vd. (2008)	ABD	Keşfedici araştırma	Bekar, hiç evlenmemiş, evliliğe yönelik ciddi ilişkisi olan, daha önce hiç evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık faaliyetine katılmamış risk altındaki 50 birey	RELATE Anket
Sullivan vd. (2004)	ABD	Nicel	Nişanlı ve evliliklerine en az 6 ay bulunan, daha önce evlilik danışmanlığı almamış 86 çift	Anket
Borowski ve Tambling (2015)	ABD	Nicel- İlişkisel tarama araştırması	18-24 yaş aralığındaki 249 genç yetişkin	Anket, Evlilik İnançları ve Tutumları Ölçeği

Doss vd. (2009)	ABD	Nicel	İkinci evliliğini yaşayan 398 ve birinci evliliğini yaşayan 1.342 kişi Toplam 1.740 kişi Basit seçkisiz örnekleme yöntemi	Anket
-----------------------	-----	-------	---	-------

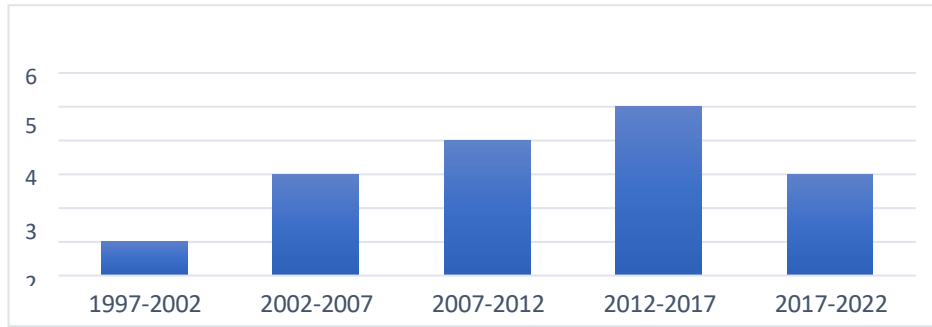
BULGULAR

Evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılımı inceleyen araştırmalar, yayın yılları, ülkeleri, yöntemleri, örnekleme, veri toplama araçları ve araştırma bulgularına göre incelenmiştir.

1. Araştırmaların Yayın Yılları

Derlemeye dahil edilen araştırmaların beş yıllık dağılımları Şekil 2.'de gösterilmektedir. Dağılım incelendiğinde, çalışma sayısının 2002 yılı ile 2017 yılı arasındaki 15 yıllık dönemle hızlı bir şekilde arttığı, son beş yılda ise yeni çalışmaların yapıldığı fakat önceki beş yıla göre daha az olduğu görülmektedir.

Şekil 2. Araştırmaların Yayın Yıllarına Göre Beş Yıllık Dağılımı

Derlemeye dahil edilen çalışmalar tarama stratejisinde herhangi bir zaman kısıtı yapmaksızın elde edilmesine rağmen en eski tarihli araştırmanın 1997 yılında yapıldığı göze çarpmaktadır. Evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık konusunda çalışmaların 1960'lı yıllarda ivme kazandığı (Silliman ve Schumm, 2000) ve 80'lerde zirve yaptığı bilinmektedir (Clyde vd., 2020). Buna rağmen programlara katılımın incelendiği çalışmaların tarihinin çok eskiye dayanmamasını ve yayınlanan araştırma sayısının 2002 ve 2017 yılları arasında beş katına çıktığını göz önüne alırsak bu durum bize, yapılan araştırmalarda öncelikle program geliştirme ve programların etkileri üzerinde çalışılmış olabileceğini, daha sonradan katılımın düşük olduğunun fark edilip katılımı inceleyen araştırmaların başladığını düşündürmektedir. Nitekim programlara içerik üretme konusunda yapılmış bir derleme çalışmasının 2006'da (Murray, 2006), kullanılan envanterleri tarama çalışmasının 1995'te (Larson vd., 1995) ve programın etkisini ölçen meta-analiz çalışmasının 2003'te (Carroll ve Doherty, 2003) yapılmış olması, bu tarihlerden önce belirli bir araştırma ve bilgi birikiminin olduğu düşüncemizi desteklemektedir.

2. Araştırmaların Ülkeleri

Derlemeye dahil edilen araştırmacıların bağlı oldukları üniversiteye göre ülke dağılımına bakıldığında yapılan çalışmaların 14'ünün ABD, 1'inin Avustralya ve 1 araştırmanın ise Çin kökenli olduğu görülmektedir. Aile hakkında yapılan çalışmaların ABD'de başladığı ve evlilik öncesi eğitim konusunun

ABD'deki çalışmalar ve sosyoekonomik durum üzerine geliştiğı (Şen, 2015) düşünülecek olursa, araştırmaların %87,5'inin ABD kökenli olması daha anlaşılır olacaktır.

3.Araştırmaların Yöntemleri

İncelenen çalışmaların çoğunda araştırma deseninin net olarak belirtilmediğı tespit edilmiştir. Bu durumda yöntemi makalede net olarak belirtilen araştırmaların kodlaması, belirtilen araştırma desenine göre yapılmış; net olarak belirtilmeyen araştırmalarda (11 araştırma) araştırmaların veri toplama tekniğine ve veri analizlerine bakılarak nicel yöntem kullanıldığı belirlenmiştir. Derlenen çalışmalardaki araştırma yöntemleri ve sıklığı Tablo 3.'te gösterilmektedir.

Tablo3

Araştırmanın Yöntemleri

Araştırma Yöntemi	Sıklığı
Nitel-Durum çalışması	1
Nicel-İlişkisel tarama	1
Nitel	3
Keşfedici	1
Belirtilmemiş (Nicel)	11

4.Araştırmaların Örnekleme

Araştırmaların örneklemini evli, boşanmış, birden fazla evlilik yapmış, nişanlı, evlilik kaydı oluşturmuş, evliliğe yönelik ciddi ilişkisi olan, evlilik öncesi müdahale programlarından herhangi birine katılmış veya katılmamış genç yetişkin bireyler ve çiftler oluşturmaktadır.

5.Araştırmalarda Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama aracı ankettir. 16 çalışmanın 10'unda anketlerden faydalanılmıştır. Bununla birlikte ABD'de yaygın kullanıma sahip olan ve aynı isimde bir evlilik öncesi müdahale programıyla ilişkilendirilen RELATE İlişki Değerlendirme Ölçeğı, 16 araştırmanın 4'ünde kullanılarak anketlerden sonra en sık kullanılan veri toplama aracı olarak belirlenmiştir. Araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları Tablo 4.'te gösterilmektedir.

Tablo4

Araştırmalarda Kullanılan Veri Toplama Araçları

Veri Toplama Aracı	Kullanım sıklığı	%Yüzdesi
Anket	10	62,5
RELATE İlişki Değerlendirme Ölçeğı	4	25
Mülakat	2	12,5
Çatışma taktikleri ölçekleri	2	6,25
Ev ziyareti	1	6,25
Yapılandırılmış telefon görüşmesi	1	6,25
Bağlanım Envanteri	1	6,25

Sağlık İnanç Modeli Ölçeği	1	6,25
Evlilik Uyumu Testi	1	6,25
Eysenck Kişilik Envanteri (nevrotiklik alt ölçeği)	1	6,25
İşlevsiz dürtüsellik ölçümü	1	6,25
Mesleki iş yükü ölçeği	1	6,25
Evlilik İnançları ve Tutumları Ölçeği	1	6,25
İkili Uyum Ölçeği	1	6,25

6.Araştırmaların Bulguları

İncelenen araştırmaların bulguları Tablo 5.'te gösterilmektedir.

Tablo5

Araştırmaların Bulguları

Yazar (Yıl)	Bulgular
Duncan vd. (2021)	*Katılımcıların dindarlığı, depresif semptomlara sahip olması ve ırkı/etnik kökeni evlilik müdahalesine katılımın önemli yordayıcıları olarak bulunmuştur. *Evlilik öncesi psikolojik danışmanlık programlarına katılan erkekleri, diğer evlilik müdahalelerine (dersler, toplum/kilise atölyeleri ve kendi kendine öğrenme) katılan erkeklerden ayıran en belirgin özellik daha çok depresif semptomlara sahip olmalarıdır.
Kam ve Man (2015)	*Evlilikte yaşanabilecek problemlerle ilgili farkındalık seviyesinin düşük, profesyonel olmayan sosyal destek yaygındır. *Evlilik öncesi danışmanlığa karşı olumlu tutum fakat düşük katılım görülmektedir. *Evlilik öncesi danışmanlığa katılım konusunda kültürel faktörler: evliliğin gizli bir ilişki olması gerektiği, bireylerin ihtiyaçlarını, duygu ve düşüncelerini açık ve doğrudan dile getirmesinin doğru olmadığı inancı ve cinsel yaşamla ilgili konuşmanın tabulaştırılmasıdır.
Hawkins vd. (2016)	*İyi tasarlanmış bir medya kampanyasının, evlilik öncesi eğitim programlarına yönelik farkındalık ve (özellikle risk altındaki, daha az eğitilmiş, Avrupa kökenli olmayan Amerikalıların) programlara katılım oranlarını önemli ölçüde artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.
Killawi vd. (2018)	*Katılımcıların en az gerekli gördüğü evlilik hazırlığı, evlilik öncesi danışmanlıktır. *Evlilik öncesi danışmanlıkta terapistler tarafından değil, imamlar tarafından verilen danışmanlığın tercih edildiği bulunmuştur. *Evlilik hazırlığı programlarına katılımın engelleri: etiketlenme, düşük düzeyde farkındalık seviyesi, mekânsal ve finansal zorluklar ve ebeveynlerin etkisi olarak bulunmuştur.

White vd. (2020)	*Evlilik müdahalelerine katılanlar, yeni evli çiftlerin sadece beşte ikisi kadardır. Katılım çoktan aza doğru, toplum atölyeleri, danışmanlık, ders ve kendi kendine öğrenme müdahalelerini içermektedir. *Toplum atölyeleri ve danışmanlık müdahalelerinin, ders şeklinde alınan müdahaleden daha çok yardımcı olduğu bulunmuştur. *Kadın olmak, dindarlık ve eğitim seviyesinin artması katılımı ve müdahale sonucunda algılanan yardımı etkilemektedir.
Blair ve Cordova (2009)	*Kadınlarda demografik özellikler evlilik öncesi eğitime katılımı ilişkilidir, erkeklerde sadece maneviyat katılımı ilişkilidir. *Sağlık inanç modelinin kadınların evlilik öncesi eğitime katılımını etkilemekte, erkeklerinkini doğrudan etkilememektedir. * Kadınlarda evliliğe bağlılık katılımı etkilemektedir. *Eşlerinin (kadınların) katılımı, erkeklerin katılımını etkilemektedir.
Sullivan ve Bradbury (1997)	*Evlilik öncesi danışmanlığa katılım 2/3 oranındadır. *Evlilik öncesi danışmanlığa katılanlar eğitim seviyesi ve gelir düzeyi yüksek çiftlerdir. *Evlilik öncesi danışmanlığa katılan erkekler katılmayanlara göre daha yaşlı, eğitim seviyesi ve evlilik uyumu daha yüksek, düşük nevrotik özelliklidir.
Duncan vd. (2014)	*Kadınlar ders şeklindeki müdahalelere; erkekler atölye, danışmanlık ve kendi kendine müdahalelere daha çok katılmaktadır. *Danışmanlık programlarına katılım kadınlarda özsaygı arttıkça artar; esneklik ve olgunluk arttıkça azalır. * Kendi kendine müdahalelere katılım kadınlarda olgunluk arttıkça artar; öz saygı arttıkça azalır. *Toplum atölyelerine katılım kadınlarda endişe arttıkça artar, depresyon arttıkça azalır.
Valiente vd. (2002)	*Programların gelişmiş iletişim ve problem çözme becerileri sağlaması yararlı bulunmuştur. *Katılımcıların büyük çoğunluğu, evlilik öncesi danışmanlıkta sınırları açma ve geçmiş ilişki deneyimlerinin konuşulmasının, ilişkinin güvenilirliğini ve devamını etkileyebileceğinden programların en zarar veren yönü olduğu görüşünde bulunmuştur.
Duncan vd. (2007)	*Bireysel bağlamda evliliğe değer verme, nazik, düşünceli ve olgun bir birey olma özellikleri katılımı etkilemektedir. *İlişkisel bağlamda algılanan ilişki problemleri katılımı olumlu etkilemektedir. *Ailevi ve sosyokültürel bağlamda katılımı etkileyen ayırt edici bir özellik bulunamamıştır. *Kadının evliliğe verdiği değerin artması durumunda çiftlerin evlilik öncesi eğitime katılma ihtimali artmaktadır. *Eğitime katılma ihtimali yüksek olan grupta, evliliğe değer veren, kişilerarası ve kendine dönük iyi becerilere sahip olan çiftler bulunmaktadır.
Halford vd. (2006)	*Çiftlerin üçte birinden daha azı evlilik öncesi eğitime katılmıştır. *Dini hizmetlere katılım ve evlilik öncesi birlikte yaşama deneyimi, evlilik öncesi eğitime katılımı yordamaktadır. *Yaş, gelir düzeyi, eğitim seviyesi, önceki evlilikler ve üvey aile kurmanın katılımı etkilemediği bulunmuştur.

Larson vd. (2008)	* Algılanan engeller: zaman ve finansal kısıtlılıklar, yardımı nerede bulacağını bilememe, çok uzak olma ya da uygun olmamadır. * İlişki değerlendirmesi risk altındaki evlilik öncesi programlara katılımına yardımcıdır. *RELATE sonrası davranışlar sonuçların partnerle konuşulması ve evlilikle ilgili basılı materyallere yönelimin artmasıdır.
Borowski ve Tambling (2015)	*Dindarlık seviyesinin evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık programlarına katılımı pozitif bir ilişkisi vardır. *Evlilik problemlerine ve boşanmaya karşı algılanan hassasiyet ile programlara katılım niyeti arasında pozitif ilişki vardır. *Evlilik problemlerinin doğuracağı sonuçlara ilişkin algılanan şiddet ile programlara katılım niyeti ilişkilidir. *Evlilik öncesi programlara katılımı ilgili algılanan bariyerler ile katılım niyeti arasında negatif ilişki vardır.

Tablo 5.’teki verilere göre evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılım düşüktür. Sullivan ve Bradbury (1997)’nin araştırmasında katılımcıların üçte ikisi; Doss (2009)’un araştırmasında katılımcıların üçte biri; Halford vd. (2006)’nin araştırmasında çiftlerin üçte birinden daha azı; White vd. (2020)’nin araştırmasında katılımcıların beşte ikisi evlilik öncesi eğitime katılmıştır. Bununla birlikte çoğu araştırmada katılımcıların bu programlara karşı olumlu bir tutuma sahip olduğu görülmektedir.

Mevcut sistematiik derleme çalışmasında, evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılım farklı yönleriyle incelenmiş ve inceleme sonucunda katılımı etkileyen ilişkisel faktörlerin dört ana başlık altında gruplandırılması uygun görülmüştür. Bunlar: bireysel faktörler, programa ilişkin faktörler, kültürel faktörler ve çift ilişkisi faktörleridir. Araştırmada bu faktörlerin neler olduğu tespit edilmiş, incelenen araştırmalardaki ilişkilerin yönüne dair bir meta-analiz yapılmamıştır.

Evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılımı etkileyen bireysel faktörler kendi içinde demografik özellikler, kişilik özellikleri, aile geçmişi ve tutum ve inançlar olarak gruplandırılmaktadır. Programlara katılımı ilişkili demografik özellikler: cinsiyet, yaş, ırk/etnik köken, eğitim seviyesi, sosyoekonomik düzey ve dindarlıktır. Programlara katılımı ilişkili kişilik özellikleri: özsaygı, depresiflik, nevroitiklik, olgunluk, değişime açıklık ve iletişim becerileridir. Programlara katılımı ilişkili aile geçmişi: mutlu bir aileye sahip olma, ailede boşanma geçmişinin olması ve anne-babayla ilişkileridir. Ayrıca bireylerin tutum ve inançları da bireysel faktörler içinde gruplandırılmıştır.

Evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılımı çift ilişkisi faktörleri: partnere verilen değer ve birlikte yaşama deneyimidir. Kültürel faktörler: yanlış inançlar, düşük farkındalık seviyesi, evliliğe verilen değer, evlilikte yaşanabilecek problemler ve boşanmaya ilişkin duyarlılıktır. Programa ilişkin faktörler: ücret, uygunluk, hizmet verenin niteliği ve programın yararlılığıdır.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılım araştırmalarını inceleyen ilk sistematiik derleme çalışması olarak bu araştırmada, evlilik öncesi müdahale programlarına katılımı düşük olduğu bulunmuş ve katılımı etkileyen faktörlerin farklı perspektiflerden incelenmesi sağlanmıştır. İncelenen araştırma sonuçlarına göre evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılımı belirleyicileri şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- Bireysel faktörler: demografik özellikler (cinsiyet, yaş, ırk/etnik köken, eğitim seviyesi, sosyoekonomik düzey ve dindarlık), kişilik özellikleri (özsaygı, depresiflik, nevroitiklik, olgunluk, değişime açıklık ve iletişim becerileri), aile geçmişi (mutlu bir aileye sahip olma, ailede boşanma geçmişinin olması ve anne-babayla ilişkiler), tutum ve inançlar
- Programa ilişkin faktörler: ücret, uygunluk, hizmet verenin niteliği/uzmanlığı, programın yararlılığı
- Kültürel faktörler: evlilik öncesi müdahale programları hakkında yanlış inançlar, düşük düzeyde farkındalık seviyesi, evliliğe verilen değer, evlilikte yaşanabilecek problemlere ve boşanmaya ilişkin duyarlılık
- Çift ilişkisi faktörleri: partnere verilen değer ve birlikte yaşama deneyimi.

Elde edilen sonuçlar, çiftlerin nasıl ve neden yardım aradığını geleneksel derleme yöntemiyle daha önce inceleyen başka bir çalışma ile benzerlik göstermektedir. Söz konusu çalışmada derlemeden elde edilen sonuçlar: “*çiftlerin yardım aramasının yordayıcıları, yardım aramaya yönelik tutumlar, önceki yardım arama deneyimleri, marjinal gruplarda yardım arama, cinsiyet ve çiftlerin yardım araması*” başlıkları altında derlenmiş ve benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Hubbard ve Harris, 2020). İlginç bir şekilde, bu araştırmada ortaya koyulan çift olarak profesyonel yardımlara katılımına etki eden önceki yardım arama deneyimleri, bizim sistematik derlememizde yer alan araştırmalarda çalışılmamıştır. Yalnızca bir araştırmada önceki evlilik öncesi eğitimlerin, sonraki evliliklerde eğitime katılmayı etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır (Doss vd., 2009). Dolayısıyla evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılımı etkileyen ilişkisel faktörlerin içinde yer alabileceğini düşündüğümüz önceki eğitim ve danışmanlık deneyimlerine bulgulara yer verilmemiştir. Evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılımın evlilikten sonraki profesyonel yardım arama davranışıyla ilişkisini inceleyen (Williamson vd., 2014, 2018) araştırmaların varlığı bilinmekle birlikte, gelecek araştırmalar için aynı konuda geriye dönük çalışmaların yapılabileceği önerilmektedir.

Bu araştırmanın en önemli sınırlılığı araştırmanın tek araştırmacı tarafından gerçekleştirilmesidir. Sistemik derlemelerde gözden kaçan çalışmalar olmaması, incelenen çalışmalarda herhangi bir verinin kaybolmaması ve çalışmaların iyi bir kalite değerlendirmesinin yapılabilmesi için en az iki araştırmacının sistematik taramalar yapması ve çalışmada danışmanlık alınabilecek uzman ya da uzmanlar belirlenmesi önerilmektedir (Karaçam, 2013; Quan Nha vd., 2018). Bundan sonra yapılacak sistematik derleme çalışmalarının önerildiği şekilde en az iki araştırmacı tarafından yapılmasının daha nitelikli bir araştırmanın ortaya koyulmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Araştırma esnasında farklı veri tabanlarında evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına birden çok evlilik yapan bireylerin katılımını inceleyen araştırmalara rastlanmış (Higginbotham vd., 2009; Prato, 2014) fakat WoS üzerinden yapılan sistematik taramada bu konuda yayınlanmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla taramada kullanılan veri tabanı sayısının artırılmasının, araştırmanın kapsamını genişleteceği ve içerik olarak daha zengin bir sistematik derleme çalışması ortaya koyacağı düşünülmektedir.

Sonraki araştırmalar için sunduğu öneriler ve bu derleme çalışması sayesinde, evlilik öncesi eğitim ve psikolojik danışmanlık programlarına katılanlar kimlerdir ve katılımı etkileyen faktörler nelerdir sorularına bilimsel araştırmaların verdiği yanıt ortaya konmaktadır. Katılımla ilişkili tüm faktörlerin açığa çıkarılmasının ardından şimdi sıra politika geliştiricilerdedir. Programlara katılmayanları teşvik edecek,

programa ilişkin faktörleri düşünerek yararlanıcıların programlara erişimini kolaylaştıracak, toplumsal farkındalığı yükselterek programlara katılımı artıracak politikalar geliştirmeleri beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Blair, J. M. ve Córdova, J. v. (2009). Commitment as a predictor of participation in premarital education. *The Family Journal*, 17(2), 118-125. <https://doi.org/10.1177/1066480709332634>
- Borowski, S. C. ve Tambling, R. B. (2015). Applying the health belief model to young individuals' beliefs and preferences about premarital counseling. *The Family Journal*, 23(4), 417-426.
- Bramlett, M. D. ve Mosher, W. D. (2001). *First marriage dissolution, divorce, and remarriage: United States*. <https://www.cdc.gov/nchs/data/ad/ad323.pdf>
- Carroll, J. S. ve Doherty, W. J. (2003). Evaluating the effectiveness of premarital prevention programs: A meta-analytic review of outcome research. *Family Relations* (C. 52, Issue 2, ss. 105-118). <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2003.00105.x>
- Clyde, T. L. (2019). The effects of premarital education promotion policies on U.S. [Master of Science, Brigham Young University]. *Brigham Young University ProQuest Dissertations Publishing*.
- Clyde, T. L., Hawkins, A. J. ve Willoughby, B. J. (2020). Revising premarital relationship interventions for the next generation. *Journal of Marital and Family Therapy*, 46(1), 149-164. <https://doi.org/10.1111/jmft.12378>
- Doss, B. D., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., Markman, H. J. ve Johnson, C. A. (2009). Differential use of premarital education in first and second marriages. *Journal of Family Psychology*, 23(2), 268-273. <https://doi.org/10.1037/A0014356>
- Duncan, S. F., Holman, T. B. ve Yang, C. (2007). Factors associated with involvement in marriage preparation programs. *Family Relations*, 56(3), 270-278. <https://doi.org/10.1111/J.1741-3729.2007.00458.X>
- Duncan, S. F., Larson, J. H. ve Mcallister, S. (2014). Characteristics of individuals associated with involvement in different types of marriage preparation interventions. *Family Relations*, 63(5), 680-692. <https://doi.org/10.1111/FARE.12094>
- Duncan, S. F., Rogers, M. A. ve McAllister, S. (2018). Individual personality and emotional readiness characteristics associated with marriage preparation outcomes of perceived helpfulness and change. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 17(3), 209-226. <https://doi.org/10.1080/15332691.2017.1372836>
- Duncan, S. F., White, T. J. E. ve James, S. L. (2021). Understanding early-married men's involvement in marital interventions. <https://doi.org/10.1080/15332691.2020.1809587>, 20(3), 230-255. <https://doi.org/10.1080/15332691.2020.1809587>
- Duran, Ş. (2010). *Evlilik öncesi ilişki geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, çatışma iletişim tarzları ve ilişki istikrarları üzerine etkisinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi].
- Engl, J., Thurmaier, F. ve Hahlweg, K. (2019). Prevention of divorce: Results of a 25-year follow- up study. *Verhaltenstherapie*, 1-11. <https://doi.org/10.1159/000502393>
- Evans, J. ve Benefield, P. (2001). Systematic reviews of educational research: Does the medical model fit? *British Educational Research Journal*, 27(5), 527-541. <https://doi.org/10.1080/01411920120095717>
- Fawcett, E. B., Hawkins, A. J., Blanchard, V. L. ve Carroll, J. S. (2010). Do premarital education programs really work? A meta-analytic study. *Family Relations*, 59(3), 232-239. <https://doi.org/10.1111/J.1741-3729.2010.00598.X>

- Halford, W. K., O'Donnell, C., Lizzio, A. ve Wilson, K. L. (2006). Do couples at high risk of relationship problems attend premarriage education? *Journal of Family Psychology*, 20(1), 160-163. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.20.1.160>
- Haskan Avcı, Ö. (2013). *Evliliğe hazırlık programının çift ilişkileri ve ilişki istikrarı üzerindeki etkisi* [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Hawkins, A. J., Higginbotham, B. J. ve Hatch, D. J. (2016). Can media campaigns increase participation in premarital education? The case of the Utah Healthy Marriages Initiative. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 15(1), 19-35. <https://doi.org/10.1080/15332691.2014.952473>
- Higginbotham, B. J., Miller, J. J. ve Niehuis, S. (2009). Remarriage preparation: Usage, perceived helpfulness, and dyadic adjustment. *Family Relations*, 58(3), 316-329. <https://doi.org/10.1111/J.1741-3729.2009.00555.X>
- Hong, Q. N., Gonzalez-Reyes, A. ve Pluye, P. (2018). Improving the usefulness of a tool for appraising the quality of qualitative, quantitative and mixed methods studies, the Mixed Methods Appraisal Tool (MMAT). *Journal of Evaluation in Clinical Practice*, 24(3), 459-467. <https://doi.org/10.1111/JEP.12884>
- Hubbard, A. ve Harris, S. (2020). A critical review of help-seeking for couples therapy: Clinical implications and next steps. *Contemporary Family Therapy*, 42(2), 152-162. <https://doi.org/10.1007/S10591-019-09521-W>
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik ilişkisini geliştirme programının, evlilerin evlilik uyum düzeyine etkisi* [Doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi].
- Kam, P. K. ve Man, K. Y. (2015). Preparation for marriage in a Chinese community. *International Social Work*, 42(4), 389-406. <https://doi.org/10.1177/002087289904200402>
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
- Killawi, A., Fathi, E., Dadras, I., Daneshpour, M., Elmi, A. ve Altalib, H. (2018). Perceptions and experiences of marriage preparation among u.s. muslims: Multiple voices from the community. *Journal of Marital and Family Therapy*, 44(1), 90-106. <https://doi.org/10.1111/JMFT.12233>
- Larson, J. H., Holman, T. B., Klein, D. M., Busby, D. M., Stahmann, R. F. ve Peterson, D. (1995). A review of comprehensive questionnaires used in premarital education and counseling. *Family Relations*, 44(3), 245-252. <https://doi.org/10.2307/585522>
- Larson, J. H., Kigin, M. L. ve Holman, T. B. (2008). Increasing the awareness of risks and needs for premarital interventions of individuals at risk for relationship dysfunction: An exploratory study. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 7(4), 281-296. <https://doi.org/10.1080/15332690802368253>
- Markman, H. J., Renick, M. J., Floyd, F. J., Stanley, S. M. ve Clements, M. (1993). Preventing marital distress through communication and conflict management training: A 4- and 5-year follow-up. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(1), 70-77. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.61.1.70>
- Mcallister, S., Duncan, S. F. ve Busby, D. M. (2013). Exploratory analysis of factors associated with participation in self-directed and traditional marriage and relationship education. *Marriage and Family Review*, 49(7), 563-584 <https://doi.org/10.1080/01494929.2013.789461>
- Mitchell, K. R. (1967). Reinterpreting the purpose of premarital counseling. *Pastoral Psychology*, 18(8), 18-24. <https://doi.org/10.1007/BF01791816>

- Murray, C. E. (2006). Which topics are important to address in premarital counseling? A survey of clergy. *The Journal of Pastoral Care & Counseling*, 60(1-2), 69-81. <https://doi.org/10.1177/154230500606000108>
- Ökten, B. (2022). *Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın evlilik öncesi eğitim programlarının evlilik uyumu açısından değerlendirilmesi* [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., ... Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *The BMJ*, 372, 1-9. <https://doi.org/10.1136/BMJ.N71>
- Prato, M. R. (2014). Remarital preparation: The perspectives of individuals involved in a remarriage [Doctor of Psychology, Chestnut Hill College].
- Quan Nha, H., Pluye, P., Fàbregues, S., Bartlett, G., Boardman, F., Cargo, M., Dagenais, P., Gagnon, M.-P., Griffiths, F., Nicolau, B., Rousseau, M.-C. ve Vedel, I. (2018). *Mixed Methods Appraisal Tool (MMAT) version 2018 User Guide*. <http://mixedmethodsappraisaltoolpublic.pbworks.com/>
- Schumm, W. R., Resnick, G., Silliman, B. ve Bell, D. B. (1998). Premarital counseling and marital satisfaction among civilian wives of military service members. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 24(1), 21-28. <https://doi.org/10.1080/00926239808414665>
- Şen, B. (2009). *Evlilik öncesi başvuruda bulunan bir grup nişanlı çiftin evlilik ve "Evlilik Öncesi Çift Eğitimi"ne ilişkin bilgi, görüş ve değerlendirmeleri* [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Şen, B. (2015). *Evlilik Öncesi Çift Eğitimi*. Nobel.
- Silliman, B. ve Schumm, W. R. (2000). Marriage preparation programs: A literature review. *The Family Journal*, 8(2), 133-142. <https://doi.org/10.1177/1066480700082004>
- Stanley, S. M., Amato, P. R., Johnson, C. A. ve Markman, H. J. (2006). Premarital education, marital quality, and marital stability: Findings from a large, random household survey. *Journal of Family Psychology*, 20(1), 117-126. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.20.1.117>
- Sullivan, K. T. ve Bradbury, T. N. (1997). Are premarital prevention programs reaching couples at risk for marital dysfunction? *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65(1), 24-30. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.65.1.24>
- Sullivan, K. T., Pasch, L. A., Cornelius, T. ve Cirigliano, E. (2004). Predicting participation in premarital prevention programs: The Health Belief Model and social norms. *Family Process*, 43(2), 175-193. <https://doi.org/10.1111/J.1545-5300.2004.04302004.X>
- Tecik, S. ve Çınar, N. (2022). İyi bir kalitatif kanıt sentezi nasıl yazılmalı? *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*, 5(2), 186-205. <https://doi.org/10.54803/sauhsd.1086071>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri. Erişim adresi <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2024-54194>
- Valiente, C. E., Belanger, C. J. ve Estrada, A. U. (2002). Helpful and harmful expectations of premarital interventions. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 28(1), 71-77. <https://doi.org/10.1080/009262302317251034>
- White, T. J. E., Duncan, S. F., Yorgason, J. B., James, S. L. ve Holmes, E. K. (2020). Marital interventions: Participation, helpfulness, and change in a nationally representative sample. *Family Relations*, 69(1), 125-137. <https://doi.org/10.1111/FARE.12403>

- Williams, L. (2007). Premarital counseling. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 6(1-2), 207-217. https://doi.org/10.1300/J398V06N01_17
- Williamson, H. C., Hammett, J. F., Ross, J. M., Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (2018). Premarital education and later relationship help-seeking. *Journal of Family Psychology*, 32(2), 276-281. <https://doi.org/10.1037/fam0000383>
- Williamson, H. C., Trail, T. E., Bradbury, T. N. ve Karney, B. R. (2014). Does premarital education decrease or increase couples' later help-seeking. *Journal of Family Psychology*, 28(1), 112-117. <https://doi.org/10.1037/A0034984>
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematiik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457- 1490.
- Yılmaz, T. (2009). *Evlilik öncesi ilişkileri geliştirme programının çiftlerin ilişki doyum düzeylerine etkisi* [Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi].

Yazarlar Hakkında

Büşra POTUR

Çıkar Çatışması

Bu makale için yazarlardan herhangi biri için çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek

Yazarlar, çalışma için herhangi bir finansman desteği almamıştır.

Not

Çalışmaya dahil edilen tüm katılımcılardan aydınlatılmış onam alınmıştır.

Etik Bildirim

Derleme çalışması olduğundan etik rapora gerek duyulmamıştır.